

УДК 631.15(477):341.31(045)

АНДРУСЕНКО Надія, канд. екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
n.andrusenko@vtei.edu.ua

ОРГАНІЧНЕ АГРОВИРОБНИЦТВО ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Повномасштабна війна проти України призвела до значних втрат у аграрному секторі, що суттєво впливає на продовольчу безпеку держави. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, бойові дії призвели до замінування або руйнування понад до 10 % сільськогосподарських угідь України потенційно забруднені мінами, пріоритетні для розмінування – 470 тис. га. Особливо тяжкими стали наслідки підриву Каховської ГЕС у червні 2023 року, через який сотні тисяч гектарів родючих земель на півдні країни залишилися без зрошення [1]. Крім того, велика частина аграрної інфраструктури, зокрема елеватори, склади, зерносховища та нафтобази, була пошкоджена або знищена.

Блокада чорноморських портів та руйнування транспортної інфраструктури спричинили падіння експорту аграрної продукції на понад 30 % у 2022 році. За даними KSE Institute, прямі збитки аграрного сектору вже перевищили 69,8 млрд дол США [2]. Критичною залишається й ситуація з людським ресурсом: тисячі працівників аграрної галузі загинули або отримали поранення, сотні тисяч були змушені покинути свої домівки через обстріли чи окупацію, а значна частина працездатних громадян мобілізована до лав Збройних Сил [4]. Це лише поглибило проблему дефіциту робочої сили в сільському господарстві.

Воєнні дії також спричинили серйозну екологічну шкоду: ґрунти забруднені важкими металами, залишками вибухових речовин та нафтопродуктами, а природні екосистеми на півдні та сході країни зазнали масштабного руйнування [4]. В таких умовах органічне агровиробництво набуває статусу не просто альтернативного, а стратегічно важливого напрямку. Воно дозволяє використовувати місцеві ресурси, забезпечувати якість харчування населення і водночас сприяти відновленню деградованих земель, що особливо актуально для забезпечення продовольчої безпеки країни.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні значення органічного агровиробництва для забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнних втрат і сучасних викликів. Особливий акцент зроблено на аналізі можливостей органічних технологій та принципів у сприянні стійкості продовольчої системи, відновленні пошкодженої аграрної інфраструктури та екологічній рекультивациі земель, постраждалих у результаті бойових дій.

Основні результати дослідження:

Органічне виробництво як важливий чинник стійкості в умовах воєнного конфлікту. Традиційні агротехнології значною мірою залежні від імпорتنих компонентів, таких як добрива, пестициди та насіння. У контексті воєнних дій ці

постачання суттєво обмежено або повністю припинено [2]. Натомість органічні господарства, що ґрунтуються на використанні місцевих ресурсів, зокрема сидератів, компостів та біопрепаратів, демонструють вищий ступінь адаптивності й автономності. Завдяки цьому вони забезпечують стабільне функціонування навіть за умов порушеної логістики чи дефіциту агрохімічних засобів.

Внесок органічного виробництва у гарантування продовольчої безпеки. Органічні господарства, орієнтовані на внутрішній ринок, відіграють ключову роль у постачанні продуктів харчування населенню, особливо в кризових регіонах. Залучення коротких ланцюгів постачання типу «виробник–споживач» зменшує ризики, пов'язані з блокадою портів або пошкодженням транспортної інфраструктури [1; 4]. Завдяки цій особливості органічний сектор здатний забезпечувати продуктами навіть прифронтові та деокуповані території.

Соціально-економічне значення органічного виробництва під час війни. Органічні фермерські господарства сприяють працевлаштуванню внутрішньо переміщених осіб, підтримуючи сільські громади, що стикаються з явищами депопуляції та руйнуванням інфраструктури [4]. Дана діяльність слугує бар'єром для росту безробіття і сприяє стабілізації соціально-економічної ситуації на місцевому рівні в умовах воєнного конфлікту.

Міжнародна співпраця в період військових дій. Попри серйозні логістичні виклики і блокади українська органічна продукція зуміла зберегти позиції на зовнішніх ринках, зокрема в країнах Європейського Союзу та Канаді [3]. Ця тенденція забезпечує стабільне надходження валютних коштів, підсилюючи економічну стійкість держави навіть у найскладніших умовах. Крім того, позитивний імідж України як виробника високоякісної органічної продукції був додатково укріплений, адже навіть у кризових обставинах гарантувалася відповідність високим стандартам якості.

Перспективи відновлення агросектору після завершення бойових дій. Бойові дії призвели до значного забруднення земель вибухонебезпечними речовинами, важкими металами і продуктами згоряння [4]. У цьому контексті органічні технології стають перспективною основою для рекультивації земель та їх біологічного відновлення. Використання методів фіторемедіації, багаторічних бобових культур та сидератів сприятиме поступовому відновленню родючості ґрунтів і підготовці їх до сталого довгострокового використання в агропромисловому комплексі майбутнього.

Отже, можна стверджувати, що органічне агровиробництво в умовах війни виступає стратегічною основою продовольчої безпеки України. Ця галузь здатна забезпечувати населення якісними та безпечними продуктами навіть у кризових регіонах, сприяти соціально-економічній стабільності громад, зберігати експортний потенціал країни [3] і водночас слугувати ефективним засобом для відновлення деградованих земель після бойових дій [2]. З огляду на це, розвиток органічного сектору у воєнний та післявоєнний період варто розглядати не лише як складову аграрної політики, але й як ключовий фактор національної безпеки та довгострокової стійкості держави.

Список використаних джерел:

1. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minagro.gov.ua>.
2. KSE Institute. Agricultural War Damages, Losses and Needs Review (RDNA3). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_eng.pdf.
3. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3, RDNA4). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d81b5371ff73a675a0a8.pdf>.
4. Національний інститут стратегічних досліджень. Аналітика аграрного сектору України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua>.